

ABD DIŞ POLİTİKASINDA ÇİN: DONALD TRUMP DÖNEMİ

Berat Karadaő

Kocaeli Üniversitesi

Beratkaradas1@gmail.com

0000-0002-4589-6926

Atıf:

Karadaő, B. (2022). ABD dış politikasında Çin: Donald Trump dönemi. *Türkiye Politik Çalışmalar Dergisi*, 2(1), 47-57.

Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş tarihi/Arrival date: 06.05.2022
Kabul tarihi/Acceptance date: 07.07.2022

Özet

Amerikan dış politikasında Çin farklı zamanlarda ve farklı şekillerde kendine yer bulmuştur. Bazı dönemlerde Amerikan yönetimleri daha katı bir Çin politikası izlerken, bazı dönemler de ise stratejik olarak iki ülke arasında yakınlaşmalar meydana gelmiştir. Bu iniş ve çıkış içeren politikalarda ABD başkanlarının da etkisi büyük olmuştur. Bu araştırma, Donald Trump döneminde ABD'nin değişen Çin politikasının açıklanmasına odaklanmaktadır. Yapılan çalışmada amaç, D. Trump dönemi Çin politikasının öncüllerinden farkını ortaya koymaktır. Buna göre bu çalışma, Amerikan dış politikasının temellerini, ABD'nin Çin politikası sürecini ve D. Trump'ın bu süreçte oluşturduğu değişimi açıklamaya çalışmaktadır. Çalışmanın sonucuna göre, D. Trump dönemi ABD dış politikası "önce Amerika" görüşü çerçevesinde şekillenmiştir. Bu anlayışın sonucu olarak, daha önce küresel üstünlük yarışında rakip olarak görülen Çin'e karşı bu dönemde daha sert politikalar uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Donald Trump Dönemi, ABD, Çin, Dış Politika*

Abstract

In American foreign policy, China has found a place for itself at different times and in different ways. In some periods, the American administrations followed a stricter Chinese policy, while in other periods, strategic rapprochement between the two countries occurred. The US presidents have also had a great impact on these ups and downs. This research focuses on explaining the changing China policy of the USA in the period of D. Trump. The aim of the study is to reveal the difference between the Donald Trump-era China policy and the previous administrations. According to this study, it tries to explain the basics of American foreign policy, the US China policy process and the change created by D. Trump in this process. According to the results of the study, the US foreign policy in the period of D. Trump was shaped within the framework of the "America first" view. As a result of this understanding, more rigid policies were implemented in this period against China, which was previously seen as a rival in the race for global hegemony.

Keywords: *Donald Trump Era, USA, China, Foreign Policy*

Giriş

İki kutuplu dünya düzeni 1990 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması ile sona erdiğinde, uluslararası sistem bir değişim ve dönüşüm sürecine girmiş oldu. Bu süreçte uluslararası sistem ABD liderliğinde tek kutuplu bir düzene doğru gidiyor gözükmese de zaman içerisinde çok kutuplu bir sisteme evrilmeye başlamıştır. Bu bağlamda sahip olduğu yüksek profilli nüfus, reform ve açılım dönemiyle küresel sisteme entegre olmaya çalışmasıyla, yükselen ekonomik bir profil ile içe dönük, reaktif bir dış politika eğiliminden dışa dönük ve daha aktif bir dış politika eğilimine yönelen Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), uluslararası sistemin önemli aktörlerinden biri konumuna yükselmiştir (Köksoy, 2016: 563). Bu konuda göz ardı edilemeyecek gerçek ise, ABD'nin hala tek süper güç olarak görülmesi fakat bunun karşısında Çin Halk Cumhuriyeti'nin de "yükselmekte olan bir güç" olarak tanımlanabilecek bir konuma erişmesidir. Tüm bu sebeplerin sonucu olarak, 2011 yılında ABD başkanı Obama dünyadaki güç dengesindeki değişimler nedeniyle ABD için yeni bir jeopolitik odak ihtiyacı doğduğu sonucuna ulaşmıştır. 17 Kasım'da, Avusturya parlamentosunda yaptığı konuşmada bu yeni odağı ortaya koymuş ve "Bize, kan ve servet olarak pahalıya patlayan iki savaş yaptığımız bir on yıldan sonra, ABD dikkatini Asya- Pasifik bölgesinin engin potansiyeline çeviriyor" demiştir (Spanier ve Hook, 2014: 362). Bu konuşma ile 44. ABD Başkanı Obama, ABD dış politikası için yeni odağı işaret etmiş oldu. İktidarının son döneminde Asya-pasifik bölgesindeki siyasi gücünün giderek azaldığını fark eden Obama, dengeleme stratejisine önem vererek, bölgede ABD'nin küresel liderliğini sürdürmeye çalışmıştır.

2016 yılında tüm dünya tarafından dikkat ve merak ile takip edilen ABD başkanlık seçimleri Cumhuriyetçi aday ABD'li milyoner ve iş adamı Donald Trump ile Demokratların adayı eski ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton arasında geçmiştir. Seçim sonucunda Donald Trump oyların %47,8'ini alarak ABD'nin 45. Başkanı seçilmiştir (Habertürk, 2016). Donald Trump ve ekibinin ABD yönetimini devralması

sonucunda hem iç politika da hem de dış politikada Amerikan politikasında önemli değişimler meydana gelmiştir. Donald Trump'ın şahsına münhasır karakteri, kendi tarzında siyaset yapma şekli, ABD iç politikasında olduğu gibi ABD dış politikasında da nasıl bir yol izleyeceği konusunda belirsizliklere neden olmuştur. Ayrıca, ABD dış politikasının hangi yönelimlere gireceğini anlama ve anlamlandırma konusunda çabaları en üst seviyeye çıkarmıştır.

Bu çerçeveden hareketle bu çalışmanın temel amacı, Amerika Birleşik Devletleri'nin dış politikasında Çin'in yerini analiz etmek ve 45. ABD Başkanı olan Donald Trump'ın döneminde uygulanan Amerikan dış politikanın öncüllerinden farklılıklarını ortaya koymaktır. Çalışmada literatüre katkı olarak, ABD'de Trump dönemi Çin politikasının önceki dönemlerle ve ABD dış politikasının genel çizgisiyle olan farkının ortaya konması hedeflenmekte, ayrıca Trump dönemi izlenen agresif ve değişen Çin politikasının rekabet temelinde ilerleyen ABD-ÇHC arasındaki ilişkilerin geleceğine nasıl etkileri olacağını anlamlandırma konusunda katkı sunması amaçlanmaktadır.

Bu nedenle, Trump döneminin ABD-Çin ilişkileri "rekabetten düşmanlığa bir geçiş mi?" sorusu araştırmanın ana araştırma sorularından ilkinin oluşturmaktadır. Diğer taraftan ise "Başkan Trump'ın öncülleri olan ABD başkanlarının politikalarına benzer olarak benimsediği ve benimsemediği noktaların neler olduğu" sorusu, çalışmanın ikinci ana araştırma sorusunu oluşturmaktadır.

Çalışmada kitaplar, dergiler, haber siteleri ve tezlerden yararlanılmış; nitel araştırma yöntemlerinden, bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulan ve gerekirse olgular arasında karşılaştırmalar yapılabilecek olan "betimsel analiz" yöntemi kullanılmıştır. Buna göre betimsel analiz yaklaşımında amaç, görüşme ve gözlem sonucu elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulmasıdır. Bu yöntemde veriler daha önceden belirlenmiş temalara göre sınıflandırılır, özetlenir ve yorumlanır.

Çalışmada öncelikle kuruluşundan itibaren ABD dış politikasının dayandığı temel faktörler açıklanacak, ardından ABD dış politikasında Çin'in yeri ve önemi izah edilerek, Donald Trump döneminde ABD'nin ve özellikle başkanın Çin politikası nedenleri ve sonuçlarıyla tartışılarak çalışma sonlandırılacaktır.

1. Amerika Birleşik Devletleri Dış Politikasının Temelleri

Amerikan dış politikasının temellerini anlamak için, öncelikle 1823 Monroe Doktrini'nin vurgulanması gerekmektedir. Amerikan tecritçiliğinin ve Avrupa'dan ayrışmasının resmî belgesi konumda olan doktrin 19. Yüzyıl boyunca ABD dış politikasına yön vermiştir. Monroe Doktrini, Başkan James Monroe'nin 1823'te ABD Senatosu'na yaptığı bir konuşmadan hareketle ortaya konulmuştur (Özden, 2016: 220). Bu doktrin ile Amerikan devleti kendi iç işlerine müdahaleleri reddetmiş ve bu yönde çabaları kendi egemenliğine karşı bir saldırı olarak göreceğini belirtmiştir. Bunun karşısında ise Avrupa'nın iç işlerine karışmayan bir dış politika takip edileceği yine ABD başkanı tarafından bu doktrin ile deklare edilmiştir. Bu doktrin ile ABD tüm Amerikan kıtasının korunmasını üstlenmeyi kabul etmiş hale gelmiştir. Böylelikle 19. Yüzyılda ABD'nin izolasyonist bir tavır içeren müdahil olmama ve tarafsız kalma dış politikasının ana hatları belirlenmiştir.

20. Yüzyıl'a kadar ABD benzeri olmayan bir güvenliğe sahip olmuştur. Bunun nedeni olarak 1815 yılında Avrupalı devletlerin Viyana Kongresinde Avrupa kıtasında güç dengesini sağlayan antlaşma gösterilmiştir. Avusturya, Fransa, Rusya ve İngiltere tarafından etkin biçimde sürdürülen, Viyana Kongresi kararlarını uygulamak adına oluşturulan Avrupa uyumu, Avrupa'da sık olmayan bir istikrar getirmiştir (Spanier ve Hook, 2014: 7). Avrupa uyumu sayesinde, Monroe Doktrini de işlevselliğini sürdürerek ABD dış politikasının tecritçilik yönündeki kararlılığının devamını sağlamıştır (Spanier ve Hook, 2014: 7). Bu denge ve istikrarı bozan faktör 1.Dünya Savaşı'nın Avrupalı devletler arasında başlaması olmuştur.

Bu yüzyılın başlarına kadar yalnızlık eğiliminde olan ABD için, bu çatışma ortamı ve artan gücünün bir sonucu olarak izolasyon politikasını terk etmeye yönelmiştir. 20. Yüzyılın başında ABD başkanı olan Roosevelt ve selefi olan Wilson yalnızlaşma politikasının terki hakkında, farklı açılardan olsa da hemfikir olmuşlardır. Roosevelt, ulusal çıkarlar bunu gerektirdiği ve Amerika'nın katılımı olmadan bir uluslararası güç dengesi kurulmasının imkânsız olduğunu düşünürken, Wilson da Amerika'nın bir zorunluluğu olmamasına rağmen kendi ülkelerini bütün dünyaya yayma gereksinimi duymuştur (Kissenger, 2000: 32). 1. Dünya Savaşı esnasında Wilson ilkelerini yayımlayarak ABD'nin kendini tecrit eden politikasının dışına çıkan Wilson, istediği etkiyi sağlayamamıştır. Savaşların önlenmesi için Milletler Cemiyeti'nin kurulmasına öncülük eden Wilson'un uluslararası arena da ABD'yi daha etkin kılma siyaseti Amerikan kongresi tarafından engellenmiştir. Senato ABD'nin Milletler Cemiyeti'ne katılmasını reddetmesiyle Wilson'ın izlediği politika etkisini yitirmiştir ve savaş sonrasında Birleşik Devletler yeniden kendi kıtasına çekilmiştir.

Uluslararası sistemde siyasi gelişmelerin Amerikan refahına zarar vermesiyle birlikte Amerikan yalnızlığı tekrar tehdit altına girmiştir. Avrupa'da artan Alman gücü ve yayılcılığı Amerikan üstünlüğü açısından endişe verici duruma gelmiştir (Press, 2005: 140). Ayrıca Japonların Pasifik kıyılarında yayılcı politikalar izlemesi de Amerikan çıkarlarını tehdit eden başka bir unsur olmuştur. Amerikan ekonomik çıkarlarına yönelik tehditler ve Amerikan toprak bütünlüğüne yönelik olası saldırı tehditlerinin varlığı ABD için durum değiştirici olmuştur. Bu unsurlar Avrupa'da artan faşist yayılcılık korkusuyla birleştiğinde Amerikan dış politikasında müzakereci bir yaklaşımdan daha çok müdahaleci bir yaklaşıma geçişin yolu açılmıştır. (Özden, 2016: 222). Tüm bu sürecin sonunda 1941 yılında Japon kuvvetlerinin Birleşik Devletleri'n Pearl Harbor donanmasına saldırması Amerikan kuvvetlerinin Avrupa'da başlayan dünya savaşına Amerikan çıkarlarının

korunması için katılması ile sonuçlanmıştır. Savaş sonunda kazanan taraf olan ABD ile Sovyetler Birliği arasında uzun yıllar sürecek olan “Soğuk Savaş” periyodu başlamış oldu.

Savaş sonrası barış ve iş birliği temelli Amerikan dış politikası, Kızıl Ordu’nun Nazi ordusunu durdurması ve 1943’te karşı atağa geçerek Nazi kuvvetlerini Stalingrad’da bozguna uğratmasıyla bozulmuştur (Erkan, 2010: 187). Savaş sonrası yıllarda SSCB, etki alanlarını Avrupa’nın doğusuna doğru genişletme çabasına girmiştir. Boğazlarda da hak iddia ederek Akdeniz’de faaliyetlerde bulunmak isteyen Sovyetlere karşı, ABD başkanı Truman tarafından Truman doktrini ile karşılık verilmiştir. Bu doktrin ile Amerikan başkanı, ABD’nin uluslararası politikasının değiştiğini ve Sovyetlere karşı mücadelenin bu politika da temel esas olduğunun belirtmiştir (Sander, 2020: 258). Bu doktrinın çıktısı olarak Amerikan yönetimleri, “komünist tehdit” e karşı Sovyetlerin tehdidi altındaki ülkelere askeri ve mali yardımda bulunmuşlardır.

Bu dönemde, Amerikan dış politikasının birincil odağı Avrupa olmakla beraber, Çin’in çöküşü de Asya’da bir otorite boşluğuna neden olmuştur. Oluşan bu boşluk Sovyet Birliği’nin yönünü buraya çevirerek ideolojisini yayma çalışmalarına sahne olmuş ve bu ideolojik mücadeleleri Asya’da iki savaşa yol açmıştır. Kore ve Vietnam Savaşları ABD- SSCB ideoloji mücadelesinin Asya’daki sonuçları olarak karşımıza çıkmıştır. Amerikan ulusu için demokrasinin ve kendi değerlerinin tehdit edildiğinin düşünülmesi harekete geçilmesi için meşru bir sebep olarak görülmüştür. Özellikle Vietnam Savaşı Amerika için bir hayal kırıklığı ile sonuçlansa bile Amerikan dış politikasının tecritçi politikalardan vazgeçtiğinin gerçek bir örneğini olarak değerlendirilmiştir (Boyle, 1972: 41).

Vietnam Savaşı’nın Amerikan ekonomisi ve kamuoyundaki olumsuz etkisinden sonra Amerikan yönetimleri 1990’da Irak’ın Kuveyt’i işgal operasyonuna kadar aktif müdahale içeren dış politik hamleler yapmaktan sakınmışlardır. Nükleer silahlarını tehdit edici ve aynı zamanda

dengeleyici bir araç olarak kullanan ABD, dış politikasını da diğer güçleri dengelemek ve onların tehditlerinin karşısında kendi tehditleriyle var olmak üzere dizayn etmiştir.

Kuveyt’in işgalinin önlenmesi amacıyla oluşturulan koalisyon liderlik eden ABD, böylelikle yeniden kendi ekonomik ve siyasi çıkarları için aktif müdahalelere başlamıştır. 11 Eylül saldırıları ABD için izolasyonist politikalarının tamamen son bulduğu bir milat olmuş, Amerikan hükümetinin başında olan Bush küresel terörle mücadele ilan ederek Afganistan ve Irak’a askeri müdahalelerde bulunmuştur. ABD’nin tek kutuplu dünyada küresel lider olarak hareket imkânı Rusya ve özellikle Çin’in yükselişiyile birlikte kısıtlanmak zorunda kalmıştır. Çin ve Rusya’nın ekonomik ve siyasi olarak gelişmeleri ve yeniden dünya siyasi arenasında Amerikan hegemonyasına rakip konuma gelmeleri ABD dış politikası da oluşan bu yeni dünya düzeninde yeniden temellendirilmeye başlamıştır.

2. Amerikanın Çin Politikası

ABD 1800’lü yıllarda tehdit olarak Çin ya da Rusya’yı değil, sömürgeler aracılığıyla zenginleşen ve bu zenginliklerini paylaşmak istemeyen Avrupalı devletleri görmüştür. Bu nedenle ABD, Çin’in toprak bütünlüğüne II. Dünya Savaşı’nın sonuna kadar saygı duymuştur. Ayrıca Batılılarla iyi ilişkiler geliştiren ve hızla modernleşen Japonlara 1905 yılına kadar destek sağlamıştır (Anadolu Ajansı, 2018). Ancak bu destek çok uzun sürmemiştir. Japonların Çin ile anlaşması ve Asya-Pasifikte ABD ile rekabete girmeye başlaması ile Japonlar da ABD tarafından bir tehdit olarak görülmeye başlamıştır.

ABD bu tarihlerde, bölgede saldırgan bir politika takip eden Japonya’yı sınırlayıcı politikalar uygulamaya başlamıştır. Milletler Cemiyeti aracılığıyla 1931 yılında Japonlar tarafından Çin’in Mançurya bölgesinde kurulan kukla Mançuko Devleti’nin uluslararası arenada tanınmamasını sağlamıştır. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri, 1898-1945 yılları arasında Avrupalı devletlerin de güçlerini koruyamamaları sebebi ile Asya- Pasifik bölgesinde askeri, siyasi ve ekonomik

üstünlüğü sağlamıştır (Çelik, 2019: 31). II. Dünya savaşı sonuna kadar ABD, bölgede Japon yayılmacılığına karşı Çin'in toprak bütünlüğünü koruma yönünde bir dış politika izlemek zorunda kalmıştır.

II. Dünya Savaşı sonrasında Çin'de iç savaş başladı. Bu savaşta ABD, Çin milliyetçileri ve onların lideri olan Çan Kay Şek'i desteklemiştir. Mao önderliğindeki Komünistlere karşı mücadele eden Çin milliyetçileri savaşı kaybederek Tayvan adalarına çekilmek zorunda kalmışlardır ve Mao tarafından Çin Halk Cumhuriyeti böylelikle kurulmuştur. Mao tarafından kurulan bu yeni devlet Amerikalardan ziyade ideolojik olarak SSCB ile yakınlık kurmuştur. 14 Şubat 1950'de SSCB ile ÇHC arasında imzalanan "Dostluk, İttifak ve Karşılıklı Yardım Anlaşması" ile ABD-Çin ilişkileri, daha da düşmanca bir hal almıştır (Turan, 2015: 95). ABD, bu nedenlerden dolayı yeni kurulan ÇHC yönetimini tanımayarak Çin'in resmi temsilci olarak Tayvan'ı kabul etmiştir. Ayrıca dönemin Birleşmiş Milletler toplantılarında da tüm Çin'in temsilcisi olarak Tayvan kabul edilmiştir.

Nixon 1969 yılında iktidara geldiğinde ABD ile ÇHC arasında hiçbir resmi ilişki kurulmamıştı. Fakat Nixon değişen stratejik koşullar nedeniyle ÇHC ile diplomatik ilişkiler kurmak niyetinde olmuştur. Akabinde Sovyetlerin sosyalizmi koruyabilmek için Çin'i işgal edebileceğini beyan eden 1968 Brezhnev Doktrini ABD ile ÇHC arasındaki yakınlaşmayı artırmıştır. Öncelikle Birleşik Devletler, Çin'i Çin Halk Cumhuriyeti olarak nitelendirmiş, Tayvan boğazındaki Amerikan Deniz Kuvvetlerinin düzenli devriyesine son vermiş ve ÇHC'ye yönelik ticari kısıtlamaları kaldırarak 1972 yılında Çin'e kişisel bir ziyaret gerçekleştirmiştir (Spanier ve Hook, 2014: 109). Ziyaret Amerikan dış politikası için keskin bir değişimin işareti olarak görülmüş ve 1 Ocak 1979 yılında ABD tarafından ÇHC resmen tanınarak ilişkilere yeni bir boyut kazandırılmıştır. Çin başkanı Deng aynı ayda Amerika'yı ziyaret edip ilişkilerin iyi olduğuna dair görüntü verse de Washington'un "Tayvan ile İlişkiler Kanunu (Taiwanese Relations Act)" anlaşmasını imzalaması sonrası iyiye giden

ilişkiler için iki ülke arasında yeniden çekincelere neden olmuştur (Turan, 2015: 96). ABD her ne kadar ÇHC ile ilişkilerini geliştirme çabasına girse de Tayvan'a olan desteğinden vazgeçmemiştir. Burada iki sebep öne sürülebilir: Bunlardan ilki Çin'in ideolojik olarak hala komünist politikalar takip etmesi ve bu politikaların Amerikan toplumu tarafından kendi demokratik değerlerine zıt olarak görülmesidir. İkinci neden olarak ise ABD'nin dengeleme siyasetinin bir parçası olarak Çin karşısında dengeleyici unsur olarak Tayvan'ı görmesi sayılabilir.

Soğuk savaş sonrasında Sovyetler Birliği dağılmış ve ABD tek süper güç olarak uluslararası arenada yerini almıştır. Soğuk savaşın sona ermesi sonrasında göreve gelen Clinton çok taraflılık, demokrasi savunuculuğu ve insan haklarının ön plana çıkarılmasına dayanan yumuşak güç unsurunu merkeze koyan idealist Amerikan dış politikasını ortaya koymuştur (Çelik, 2019: 39). Çin Halk Cumhuriyeti, Clinton ve George W. Bush dönemlerinin başlarında "stratejik rakip" olarak görülmüş ve bu kabule göre politikalar üretilmek istenmişse de gelişen şartlardan dolayı her iki başkan da Çin ile iş birliklerini sürdürmek zorunda kalmışlardır. Japonya'nın askeri gücünün olmaması ve Çin'in komşularının çok küçük ülkeler olması nedeniyle Asya'da Çin'i dengeleyecek bir güç kalmamıştır. Bu durumda, çıkarlarını korumak isteyen ABD stratejisini bölgenin içinde doğrudan yer almak olarak belirlemiştir (Ross, 2013: 40).

21. yüzyılın hemen başında Amerikan dış politikasının "Çin Tehdit" ine tam anlamıyla yönelmesinin önüne 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yapılan terör saldırıları geçmiştir. Bu dönemde Amerikan yönetimi tarafından, Afganistan ve Irak'a yapılan terörle mücadele operasyonlarının ÇHC tarafından destek görmesi ile ABD-ÇHC ilişkileri durağan bir döneme girmiştir. Bush'un başkanlığının ikinci döneminden itibaren ÇHC'nin hızla büyüyen ekonomisi ve uluslararası sistemde proaktif bir politika izlemesi nedeni ile Amerikan politika yapıcıları tarafından daha temkinli bir şekilde karşılanmıştır (Çiftçi, 2018: 79). Çin'in küresel

çapta meydana gelen ekonomik ve siyasi etkisi ABD tarafından kendi hegemonyası için bir tehdit olarak görülmüştür.

2008 yılında Barack Obama 44. ABD başkanı seçilmiştir (DW, 2008). Bu dönem ile ABD dış politikasında önemli değişiklikler yaşanmaya başlamıştır. Obama döneminde ABD dış politikasında sert gücün yanında yumuşak gücünde kullanılmasını öngören bir politika benimsenmiştir (Ertuğral, 2014: 27). Bu dönemde ABD, bölgede çatışmaya dönüşmeyen bir dengeleme stratejisi gütmüş, Afganistan ve Irak savaşlarının dış politikada etkisi azalırken bunların yerini büyüyen ve gelişmeye devam eden ekonomisi, yükselen askeri ve siyasi gücüyle Çin almıştır. Eski ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton 2011 tarihli Foreign Policy’de yayınlanan “America’s Pasific Century” başlıklı makalesinde, Birleşik Devletler’in bundan sonraki ilgisinin Afganistan veya Irak değil, uluslararası politikanın da tercihinine koşut olarak, “Asya” olacağı açıklamasını yapmıştır (Clinton, 2011).

Özetle Amerika Birleşik Devletleri’nde Obama dönemi, ilişkilerin savaşa dönüşmeden dengede tutulmasına odaklanan, sert güç ve yumuşak gücün bir arada kullanıldığı, Nye tarafından “zorlama yöntemini kullanan sert güç ile ikna ve çekimden oluşan yumuşak gücün kombinasyonu” olarak ifade edilen, “akıllı gücün (smart power)” kullanılmasına odaklanılan bir dönem olmuştur (Yatağan, 2018: 74).

3. Donald Trump ve ABD’nin Çin Politikası

20 Ocak 2017 yılında ABD Başkanlık koltuğuna kimsenin beklemediği şekilde Donald Trump’ın oturmasıyla Obama yönetimi tarafından Çin’e yönelik uygulanan iş birliği ve ihtiyatlı katılım politikasından tamamen vazgeçilmiştir (Demir, 2020: 237). Trump göreve gelmesiyle birlikte Çin ile olan ilişkilere önceki dönemlerden daha farklı bir tutumla hareket etmeye başlamıştır. Bu dönemde Trump yönetimindeki ABD, Çin’e karşı göreceli güç hesaplamalarına ve sıfır toplamlı oyun mantığına dayanan “ilkeli” bir realist politikayı uygulamaya karar vermiştir (USDoD, 2018: 1).

Ticaret savaşı başlatmak, Tiktok gibi Çin merkezli teknoloji şirketlerine kısıtlamalar getirmek, Tayvan ile ticaret hacmini artırmak Trump’ın uyguladığı agresif politikalardan bazıları olmuştur (Independent Türkçe, 2020).

Henüz seçim döneminde Başkan Trump Çin’i hedefe koyan açıklamaları ile başkanlığı döneminde ortaya koyacağı yönetimin ipuçlarını zaten vermiştir. Özellikle Çin’in para biriminin değerinin kasıtlı olarak düşük tutması ile ABD’ye karşı ekonomik olarak avantaj elde ettiği iddiasını sıkça dile getirmiştir (Denyer, 2016). Trump, Çin’e karşı Amerikan devletinin ticari çıkarlarını korumak, ABD ekonomisini eski güçlü günlerine döndürmek konusunda halka pek çok vaatlerde bulunmuştur. Çok taraflı serbest ticaretin kurallarına aykırı olarak ABD’yi önceleyen “önce Amerika” ve “Amerika’yı yeniden büyük yapma” (“America first” and to “make America great again”) yönünde bir politika izleyeceğini belirtmiş ve seçimlerden sonra herkesin beklemediği şekilde bu politikadan taviz vermeden politikasını uygulamaya koyulmuştur (Li, 2017: 70).

Trump başkan seçildikten sonra beklemeden yeni anlayışı Amerikan dış politikasına yansıtmaya başlamıştır. Çin ile başlatılan “Ticaret Savaşları’nın ilk adımı olarak Amerikan çelik ve alüminyum endüstrisinin desteklenmesi, istihdam sağlanması ve ABD ekonomisinin güçlendirilmesi gibi hedefleri için Çin’e karşı Mart 2018’de ithal alüminyum için %10, ithal çelik için %25 oranlarında tarife uygulamaya karar vermiş ve bu kararlarını uygulamaya koymuştur (Kaya, 2019: 19). Çin’de aynı şekilde bazı Amerikan ürünlerine gümrük tarifeleri uygulayarak cevap vermiştir. ABD’nin uyguladığı vergilerin muhatabı olan ürünler daha çok uçak parçaları, televizyonlar, nükleer reaktör parçaları ve tıbbi cihazlar gibi teknik malzemeler olmuştur. Bunun sebebi Çin’in ucuz işgücünü kullanarak bu ürünleri maliyet avantajı ile ucuza üretmesi ve böylece bir üretim üssü haline gelme çabasının ABD tarafından rahatsızlıkla karşılanması görülmüştür (Kaya, 2019: 22). Son olarak Trump’ın Çin’e karşı başlattığı “Ticaret

Savaşı"-nın nedenlerinden biri ABD'nin Çin karşısındaki dış ticaret açığı gösterilebilir. Çin ABD'ye daha fazla ürün satmakta ve ABD'den daha az ürün satın almaktadır. Bu durumdan rahatsız olan ve bu açığı kapatarak cari fazla vermek isteyen Trump yönetimi ticari kısıtlamalar ile bu hedeflerine ulaşmayı amaçlamıştır.

Çin ile olan mücadelesinin ikinci ayağında D. Trump, Çin merkezli teknoloji şirketlerini hedef almıştır. 6 Ağustos 2020 yılında Başkan Trump, ÇHC' deki şirketler tarafından geliştirilen ve sahip olunan mobil uygulamaların Amerika Birleşik Devletleri'nde yayılmasıyla ilgili bir acil durum olduğunu belirten bir başkanlık emri yayınlamış ve bu uygulamaların Birleşik devletlerde kullanılmasını yasaklamıştır (Federal Register, 2020). Ayrıca Müttefik ülkelere de Çin teknolojisini kullanmamaları konusunda baskı uygulamış, özellikle Huawei'nin Almanya'nın beşinci nesil kablolu ağ sisteminin sağlayıcıları arasından çıkarılması için Angela Merkel, Trump ve ekibinin yoğun baskısı altında kalmış liderlerden olmuştur. (Bloomberght, 2020). Trump bu politikalar yoluyla Çin devleti ile bağlantılı olduğunu iddia ettiği ve ulusal güvenlik açısından tehdit oluşturduğunu söylediği Çin merkezli teknoloji şirketlerinin uygulamalarını hem kendi ülkesinde hem de müttefik ülkelerde kullanılmasını engellemeyi amaçlamıştır. Böylelikle Trump, hem Amerikan teknoloji şirketlerini korumuş olacak hem de iddia ettiği gibi Amerikan vatandaşlarının bilgilerinin Çin Komünist Partisi'nin eline geçmesine mâni olacaktır.

Trump döneminde Çin'e karşı ABD'nin belki de en önemli politikalarından başlıcası; eski başkanı Barack Obama'nın, dünyanın yeni ekonomik ve siyasi güç merkezi olan Asya ve Çin'in yükselişi karşısında, liderlik ve güç değişimi sebebiyle geliştirdiği Asya-Pasifik politikasını, "Özgür ve Açık Hint-Pasifik Politikası (Free and Open Indo-Pacific-FOIP)" olarak biçimlendirerek yeniden ortaya koyması olmuştur (Sökmen Alaca, 2020).

"ABD'nin bu stratejisi altı temel esastan oluşmuştur;

- Uluslararası suların ve uluslararası hava sahasının engellenmeden herkese açık olması,
- Uluslararası ticaret ve yatırımlara yönelik engellerin ortadan kalkması,
- Siyasal liberalleşmenin bölgede sağlanması,
- Bölgede saldırgan davranışların engellenmesi,
- Dost hükümetlerle iş birliği sağlanması,
- II. Dünya Savaşı sonrası ABD'nin kurduğu liberal düzenin devamlılığının sağlanması."

Bu belgede açıklandığı üzere Trump yönetimi müttefikleri ve dostları ile Hint-Pasifik bölgesini Çin'in tehditlerinden uzak tutmayı amaçlamıştır. Ayrıca daha önce ABD'nin bölgesel ittifakları destekleme stratejisinin bir parçası olarak 2007'de ABD, Avustralya, Hindistan ve Japonya'nın katılımıyla kurulan Dörtlü Güvenlik Diyalogu (QSD), 2017 yılında üye ülkelerin bir araya gelmesi ile yeniden etkinleşmiş ve Çin'in bölgedeki artan etkinliğine karşı güvenlik alanında iş birliği ve dayanışma kararı almışlardır (Euronews, 2020).

Trump yönetimi esnasında ABD-ÇHC hattında son gerginlik Covid-19 salgını esnasında ortaya çıkmıştır. 2019 yılında ilk olarak Çin'de kayıt altına alınan salgın daha sonra küresel bir hal almıştır. ABD'de ilk vakalar 2020 yılında görülmüştür. Bu tarihlerde Başkan Trump durumun ciddi olmadığını ve salgının kontrol altında olduğunu iddia etmiştir. 29 Şubat tarihinde ABD'de ilk Covid ölümünün yaşanması ile durum daha ciddi bir hal almıştır. Trump ölümlerin artmasından sonra virüsü Çin ile ilişkilendirmeye başlamıştır. Trump'ın, virüsü Çin virüsü olarak nitelendirerek attığı tweetler yüzünden Pekin ve Washington arasında gerginlikler yaşanmıştır (Euronews, 2020). Tek taraflı ve "Önce Amerika" çizgisindeki dış politika anlayışını bu konuya da yansıtan Trump yönetimi, salgını Çin'e karşı siyasi bir baskı aracı olarak görmüştür. Virüsün Çin tarafından kasıtlı şekilde yayılmış olabileceğini iddia eden Trump, Çin'in dünya ekonomilerini zarara uğrattığını ve öncelikle ABD olmak üzere tüm devletlere tazminat ödemesi

gerektiğini belirten açıklamalar yapmıştır. Trump'ın bu yöndeki açıklamaları Çin ile başlattığı ticaret savaşlarının devamı niteliğinde ve bu siyasetle uyumlu görülmektedir (Önder, 2022: 66).

Sonuç

Soğuk savaşın sona ermesi sonrası tek kutuplu dünyada süper güç olarak ABD tek başına kalmıştır. Sovyetlerin çöküşü ve dünyadaki liberalleşme akımı ile ABD uluslararası kamuoyunda rekabetten uzak daha rahat politikalar izleme imkânı bulmuştur. Ancak ilerleyen yıllarda özellikle "Çin'in yükselişi" ile dünya yeniden çok kutuplu bir yapıya dönüşmeye başlamıştır. Ekonomik ve nüfus gücü ile Çin'in dünya siyasetinde de yer almaya başlaması ABD'nin küresel hakimiyetinin tehdit edildiğini düşünmesine sebep olmuş ve ABD, bu doğrultuda politikalar geliştirmeye yönelmiştir.

Bill Clinton döneminde "stratejik ortak" olarak tanımlanan Çin, bir tehditten daha çok küresel sisteme dahil edilmeye çalışılan bir oyuncu olarak görülmüştür. Bu algı W. Bush yönetimi ile birlikte değişerek Çin artık küresel çapta ABD için stratejik bir rakip olarak tanımlanmaya başlamış, ancak 11 Eylül saldırıları sonrası ABD'nin küresel terörle mücadele vizyonu ile hareket etmeye başlaması nedeniyle Çin meselesi daha ileri tarihe ötelenmek zorunda kalmıştır. Terörle mücadele konusunda ABD'nin yanında yer aldığı belirten Çin ile ABD ilişkileri bu dönemde yatay bir seyir izlemiştir. Tayvan, Kuzey Kore kronikleşmiş sorunlar iki ülke arasında devam ederken, bazı alanlarda iş birliği yapılmaya gayret edilmiştir. Obama iktidarı ise Irak ve Afganistan'dan çekilmeye karar veren ABD'nin hedefine Asya'yı koyduğu bir dönem olmuştur. Bu dönemde Çin'in gücünü daha da artırması ABD'yi hegemonyasını koruyucu politikalara yönlendirmiştir. Amerikan yönetimi bu dönemde Asya'da müttefikleri ile birlikte Çin'i çatışma içerisine girmeden "dengeleme" stratejisi gütmüştür. Bu anlamda sert güçle birlikte yumuşak gücünde kullanıldığı "akıllı güç" kavramı bu dönemde hayat bulmuştur.

2016 yılında Amerikan seçimlerinin Cumhuriyetçilerin adayı olan Donald Trump tarafından kazanılması Amerikan kamuoyunda ve uluslararası toplumda bir öngörülemezliğe neden olmuştur. Kendine has siyaset etme biçimi ve beklenmeyen çıkışları ile Donald Trump Amerikan dış politikası için geçmiş dönemlerde yıllarca uygulanmış liberal politikaların terkinini, Amerika'yı her anlamda ön planda tutan bir anlayışı vaat ediyordu.

Daha göreve geldiği ilk günden itibaren Trump kendinden önceki başkanlarından farklı bir dış politika izlemeye başlamıştır. Çin'i stratejik bir rakip olarak görmekten daha çok bir "düşman" yaklaşımıyla Çin ile ticaret savaşları başlatmıştır. Trump'a göre Çin ABD ekonomisi için bir tehdit oluşturur hale gelmiştir. Çin'in ucuz üretimi ve ABD'nin ucuz Çin mallarına bağıllığı Amerikan üreticisini zor durumda bırakmış ve ABD'nin küresel ekonomik liderliğini tehdit etmiştir. Ayrıca Trump Çin merkezli Tiktok, Tencent Game gibi küresel alanda büyük kullanıcısı olan Çin merkezli uygulamaları ABD' de ulusal bir tehdit ilan edip yasaklayarak hem Amerikan teknoloji şirketlerini korumacı bir politika izlemiş hem de Çin teknolojisini kullanımının yaygınlaşmasının önüne geçmeye çalışmıştır.

Tüm bu hamleler ile Çin'i köşeye sıkıştırmayı hedefleyen Trump'ın bu politikaları sadece Çin'e değil, aynı zamanda küresel ekonomi zarar vermiştir. Müttefik devletler de bu zarardan nasibini almıştır. Obama'nın aksine Trump yönetimi Çin politikasını belirleme de müttefik ve dost ülkelerin çıkar ve görüşlerinden bağımsız hareket tarzı benimsemiştir. Trump'ın "önce Amerika" doğrultusunda izlediği salt Amerikan çıkarlarını savunan dış politikası dost ve müttefik ülkeler ile de ABD ilişkileri de zedelemiştir. Çin ile mücadelesinde kadim müttefiklerinden ziyade Hindistan gibi Çin ile bölgesel sorunları olan devletler ile iş birliği yapması da Trump yönetimini öncüllerinden ayıran yönlerden birisi olmuştur.

Sonuç olarak Trump başkanlığında küresel liderliğini sürdürmek isteyen ABD, Çin ile ilişkilerini rekabetten daha çok düşmanca

tutum içeren bir seviyeye taşımıştır. Yine bu dönemde daha önceki yönetimlerin iş birliği ve uzlaşma temelli yaklaştığı pek çok konuda daha keskin kararlar alan Trump yönetimi, çıkarları doğrultusunda Çin ile doğrudan mücadeleden çekinmemiştir. “Yeniden Büyük Amerika” politikası doğrultusunda küresel dengelerin önemsenmediği bir dış politika anlayışı bu dönemde ABD yönetiminde etkin olmuştur. Görevi bırakırken Trump yönetiminin Çin ile ilişkileri minimum düzeyde ve anlaşma alanları da giderek azalmış bir haldeydi. Bundan sonraki Amerikan-Çin ilişkilerinin “karşılıklı güvensizlik” ve ihtiyatlı dış politik yaklaşımlar üzerine temelleneceği düşünülmektedir.

Kaynakça

Anadolu Ajansı (2018). Körfez Savaşı'nın 27. yılında Irak istikrarı yakalamış değil. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/korfez-savasinin-27-yilinda-irak-istikrari-yakalamis-degil/1032132/>. (e.t. 25.04.2022).

Bloomberght (2020). Trump Huawei yasağı için Merkel'e baskı yapmaya devam ediyor. <https://www.bloomberght.com/trump-huawei-yasagi-icin-merkel-e-baski-yapmaya-devam-ediyor-2265337/>. (e.t. 26.04.2022).

Boyle, P. (1972). The Roots of Isolationism: A case study. *Journal of American Studies*, 6(1), 41-50.

Clinton, H. (2011). America's Pasific Century. <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>. (e.t. 26.04.2022).

Çelik, M. (2019). *Soğuk Savaş sonrası Asya Pasifik bölgesinde Abd- Çin mücadelesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çiftçi, O. (2018). *Tehdit ve dış politika: Obama dönemi ABD'nin Çin politikası (2009-2016)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Tobb Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Demir, E. (2020). ABD'nin Biden dönemi Çin politikası: Asya'ya dönüş 2.0?. *Cappadocia Journal of Area Studies*, 2(2), 232-248. <https://doi.org/10.38154/cjas.49>.

Denyer, S. (2016). Trump says China is 'the best ever' at devaluing its currency. That's no longer true. <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/09/27/trump-says-china-is-the-best-ever-at-devaluing-its-currency-thats-no-longer-true/>. (e.t. 25.04.2022).

DW Türkiye (2008). Obama'nın zaferi. <https://www.dw.com/tr/obaman%C4%B1n-zaferi/a-3765732>. (e.t. 25.04.2022).

Ertuğral, Y. (2014). *Amerika'nın yeni ihtiyatlı dış politikası*. İstanbul: Cinius Yayınevi.

Federal Register (2020). Addressing the threat posed by TikTok, and taking additional steps to address the national emergency with respect to the information and communications technology and services supply chain. <https://www.federalregister.gov/documents/2020/08/11/2020-17699/addressing-the-threat-posed-by-tiktok-and-taking-additional-steps-to-address-the-national-emergency>. (e.t. 25.04.2022).

Habertürk (2016). ABD başkanlık seçim sonuçları. <https://www.haberturk.com/dunya/haber/1321378-abd-baskanlik-secim-sonuclari/>. (e.t. 04.04.2022).

Independent Türkçe. (2020). Trump'ın başkanlığı döneminde ABD ve Çin arasındaki ana çatışma alanları. <https://www.indyturk.com/node/264216/dunya/trump-pın-başkanlığı-döneminde-abd-ve-çin-arasındaki-ana-çatışma-alanları/>. (e.t. 26.04.2022).

Kaya, M. (2019). ABD - Çin ticaret savaşları ve Türkiye. *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 18-30.

Kissinger, H. (2000). *Diplomasi*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Köksoy, F. (2016). George W. Bush döneminde ABD ve ÇHC arasındaki siyasi ilişkilerin analizi. Ö. O. Fettahloğlu, C. Bırın (Ed.), *3rd International Congress On Social Sciences, China To Adriatic*. (562-573. ss). Adıyaman: Iksad Publications.

Li, A. H. (2017). China facing the Trump presidency. Opportunities for global power projection?. *China Perspectives*, (2017/2), 69-73. <https://doi.org/10.4000/chinaperspectives.7357>.

Özden, H. (2016). Amerikan Dış Politika Öncelikleri Ve Eyleme Zorlayan Koşullar. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (35), 219-224.

Press, D. (2005). The credibility of power: assessing threats during the "appeasement" crises of the 1930s, *International Security*, 29(3), 136-169. <https://www.jstor.org/stable/4137558>.

Ross, R. S. (2013). US grand strategy, the rise of China, and US national security strategy for East Asia. *Strategic Studies Quarterly*, 7(2), 20-40.

Sander O. (2010). *Siyasi Tarih (1918-1994)*. İstanbul: İmge Kitabevi.

Sökmen Alaca A.İ. (2020). ABD'nin Hint Pasifik politikası. <https://www.globalsavunma.com.tr/abd-nin-hint-pasifik-politikasi.html>. (e.t. 25.04.2022).

Spanier J. ve Hook W. (2014). *Amerikan dış politikası*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Turan, İ. (2015). *Soğuk Savaş dönemi sonrası ABD'nin Asya-Pasifik politikası bağlamında ABD-Çin ilişkileri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

United States Department of Defense (USDoD) (2018). *Summary of the 2018 National Defense Strategy the United States of America*.

Ülker, E. (2010). Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği arasındaki Soğuk Savaş yıllarında Amerikan dış politikası. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 183-194.

Yatağanı, A. (2018). Sert güç unsurlarının yumuşak güç aracı olarak etkileri. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 2(28). 69-94.